

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500EA 's-Gravenhage

Directie Begrotingszaken

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.minfin.nl

Datum 25 mei 2012
Betreft Voorjaarsnota 2012

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Uw brief (kenmerk)

1. Inleiding

De Voorjaarsnota 2012 is de eerste rapportage van het kabinet over de uitvoering van de begroting 2012. Hierin geeft het kabinet een overzicht van de wijzigingen voor het begrotingsjaar 2012 ten opzichte van de Miljoenennota 2012. Deze bijstellingen zijn gebaseerd op nieuwe macro-economische ramingen uit het Centraal Economisch Plan (CEP) 2012 van het CPB en inzichten over de begrotingsuitvoering. Daarnaast bevat deze Voorjaarsnota een nadere invulling van de maatregelen uit het Begrotingsakkoord 2013, zoals toegezegd in het debat van 26 april jongstleden.

Bijlagen

1. Budgettaire kerngegevens
2. Begrotingsakkoord 2013
3. Budgettair overzicht interventies t.b.v. financiële sector
4. Risicomanagement staatsschuld
5. Verticale toelichting

De uitvoering van de begroting 2012 wordt gekenmerkt door budgettaire krapte en forse tegenvallers, met name in de werkloosheidsuitkeringen en gezondheidszorg. Ondanks de problematiek is het gelukt het uitgavenkader voor dit jaar te sluiten.

Het EMU-saldo 2012 komt naar verwachting uit op een tekort van 4,2 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De EMU-schuld 2012 komt naar verwachting uit op bijna 70 procent bbp.

Deze Voorjaarsnota bevat naast informatie over de begroting 2012 een overzicht en invulling van de maatregelen die gesloten zijn in het begrotingsakkoord voor 2013. De meerjarige doorwerking zal worden verwerkt in de Miljoenennota 2013. Het kabinet zal voortvarend van start gaan met de implementatie van de maatregelen en de benodigde wet- en regelgeving. Het streven is om bij in ieder geval het grootste deel van de fiscale maatregelen het wetgevingsproces al voor de zomer geheel af te ronden.

Deze Voorjaarsnota is als volgt opgebouwd: paragraaf 2 gaat in op het economisch beeld voor dit jaar. Vervolgens gaat paragraaf 3 in op de uitgavenzijde van de begroting en paragraaf 4 kijkt naar de inkomstenkant. Tot slot resulteren in paragraaf 5 het EMU-saldo en de EMU-schuld voor 2012 om af te sluiten met paragraaf 6 waarin de gevolgen voor de begroting van de laatste ontwikkelingen van de economische en financiële crisis besproken worden.

Bijlage 1 geeft een overzicht van budgettaire kerngegevens voor dit jaar. In bijlage 2 wordt een verdere invulling gegeven van de maatregelen uit het Begrotingsakkoord voor 2013. Bijlage 3 geeft vervolgens een overzicht van interventies in de financiële

sector. In bijlage 4 wordt ingegaan op het risicomanagement van de staatsschuld en bijlage 5 bevat de verticale toelichting.

Directie Begrotingszaken

2. Economisch beeld

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkeling van de Nederlandse economie. De Voorjaarsnota is gebaseerd op het CEP 2012.

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Onderstaande tabel geeft de wijzigingen in de ramingen van de belangrijkste macro-economische variabelen weer ten opzichte van de Macro Economische Verkenning 2012, waarop de Miljoenennota 2012 is gebaseerd. In de tweede helft van 2011 is de Nederlandse economie terugggevallen in een recessie. Zoals voorspeld in het CEP 2012 was in het eerste kwartaal van dit jaar sprake van een bescheiden krimp van het volume van het bbp. Voor de tweede helft van dit jaar verwacht het CPB weer positieve groei. Per saldo raamt het CPB een krimp van ongeveer $\frac{3}{4}$ procent in 2012. Dit leidt tot een relatief forse bijstelling van de groeiprognose voor 2012 met $1\frac{3}{4}$ procentpunt.

Tabel 1: Macro-economische kernvariabelen

	Miljoenennota 2012	VJN 2012	Vershil
Volumemutatie bbp (in procenten)	1	$-\frac{3}{4}$	$-1\frac{3}{4}$
Prijsmutatie bbp (in procenten)	2	$1\frac{3}{4}$	$-\frac{1}{4}$
Bbp (in miljarden euro)	623	609	-14
Contractloonstijging marktsector (in procenten)	2	$1\frac{3}{4}$	$-\frac{1}{4}$
Inflatie (cpi; in procenten)	2	$2\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$
Lange rente (in procenten)	$3\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{4}$	-1
Werkloosheid (in duizenden personen; ILO-definitie)	375	500	125
Eurokoers (in dollars)	1.43	1.29	-0.14
Olieprijs (Brent, niveau in dollars per vat; in procenten per jaar)	106	111	5

Alle binnenlandse bestedingscomponenten leveren in 2012 een bescheiden negatieve groeibijdrage. Alleen de uitvoer van diensten en energie levert een positieve groeibijdrage in 2012. De hieruit resulterende economische krimp doet ook de werkloosheid sterk oplopen. Dit impliceert een forse tegenvaller voor de begroting. Dat de contractloonontwikkeling slechts een kwartprocentpunt lager uitkomt, is gelegen in het feit dat veel cao's voor 2012 reeds vastliggen. De actuele raming van de lange rente laat een meevaller zien voor de Nederlandse begroting: de rente wordt 1 procentpunt lager geraamd dan bij Miljoenennota op gemiddeld $2\frac{1}{4}$ procent. Dit leidt tot lagere rentelasten. De bijstelling van de olieprijsraming is beperkt.

3. Uitgaven

Totaalkader

Op diverse begrotingen is sprake van forse uitvoeringsproblematiek. Daarnaast leidt de verslechterde macro-economische ontwikkeling tot tegenvallers, met name bij de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Ondanks de problematiek is het gelukt het uitgavenkader voor dit jaar te sluiten. Hiervoor zijn ook generieke maatregelen ingezet.

Tabel 2 laat de mutaties per dealkader zien; het totale uitgavenkader sluit. De mutaties per dealkader worden onderstaand toegelicht.

Tabel 2: Toetsing totaalkader

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2012*
Totaalkader Miljoenennota 2012	0,0
Totaalkader Voorjaarsnota 2012	0,0
Kader RBG-eng Miljoenennota 2012	-0,5
Besluitvorming Voorjaarsnota	-2,0
Kader RBG-eng Voorjaarsnota 2012	-2,5
Kader SZA Miljoenennota 2012	0,0
Besluitvorming Voorjaarsnota	1,3
Kader SZA Voorjaarsnota 2012	1,3
Kader zorg Miljoenennota 2012	0,5
Besluitvorming Voorjaarsnota	0,6
Kader zorg Voorjaarsnota 2012	1,2

*Wegens afronding wijkt de som der delen af van het totaal.

Kader Rijksbegroting in enge zin

In het kader RBG-eng hebben zich ten opzichte van de Miljoenennota 2012 diverse mutaties voorgedaan, hetgeen resulteert in onderstaande kadertoetsing.

Tabel 3: Uitvoeringsbeeld kader RBG-eng

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2012*
Stand kadertoetsing RBG-eng Miljoenennota 2012	-0,5
<i>Macromutaties</i>	
Ruilvoet	-0,4
Winstafdracht DNB	-0,1
EU-afdrachten	-0,1
HGIS	-0,1
GF/PF-accessen	-0,3
<i>Beleidsmatige en overige mutaties</i>	
Verlenging nullijn	-0,8
Seno-gom	-0,2
Kasschuif A15 Maasvlakte	-0,2
Overige kasschuiven	-0,1
Invulling in=uit	0,2
Kadertoetsing RBG-eng Voorjaarsnota 2012	-2,5
Rente-uitgaven	(-0,9)
Winstafdracht DNB	(-0,5)

*Wegens afronding wijkt de som der delen af van het totaal.

Macromutaties

De ruilvoet onder het kader RBG-eng laat een meevaller zien. In 2012 stijgt de prijs nationale bestedingen en dalen de uitgaven aan loon- en prijsbijstelling onder het

kader ten opzichte van de verwachting bij Miljoenennota vanwege een lagere loonontwikkeling. Beide effecten zorgen voor een ruilvoetwinst.

Directie Begrotingszaken

De winstafracht DNB laat een meevaller zien in 2012. Deze meevaller wordt veroorzaakt door een hoger dan verwachte operationele winst in 2012.

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Bij de EU-afrachten is ook sprake van een meevaller. Eind november heeft de Begrotingsraad de geamendeerde begroting nr. 6 aangenomen over 2011. Hieruit bleek dat sprake was van enkele meevallers (uit geïnde boetes en traditionele eigen middelen) en een tegenvaller. Het gesaldeerde effect voor de Nederlandse afdracht aan de EU was -52 miljoen euro. De meevaller is verwerkt in de afdracht van januari 2012 en wordt om die reden bij Voorjaarsnota verwerkt.

Verder is sprake van een neerwaartse aanpassing van de uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking als gevolg van een lager bruto nationaal product ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2012.

De accessen voor het gemeente- en provinciefonds nemen in 2012 met circa 0,3 miljard euro af ten opzichte van de Miljoenennotastand. De daling van de accessen is vooral het gevolg van het hanteren van de nullijn en, in mindere mate, de doorwerking van de reguliere voorjaarsbesluitvorming.

Beleidsmatige en overige mutaties

Ten aanzien van de lonen in de collectieve sector (exclusief de zorgsector) wordt voor 2012 een nullijn gehandhaafd. De tranches voor de loonbijstelling 2012 worden ingehouden voor de contractloonstijging wat een besparing van 0,8 miljard euro oplevert onder het kader Rijksbegroting in enge zin.

De zogeheten seno-gom portefeuille (onderdeel Exportkredietverzekering) wordt afgebouwd en in dat kader vindt een vrijval plaats uit de reserve.

Het in het Infrastructuurfonds geraamde aanlegbudget voor het project A15 Maasvlakte Vaanplein wordt omgezet in een meerjarig budget voor de beschikbaarheidsvergoeding. Bij nieuwe PPS-projecten wordt toegezien op de nieuwe aangescherpte Eurostat-richtlijn die stelt dat de beschikbaarheidsvergoeding volledig variabel wordt vormgegeven.

De post overige kasschuiven bestaat uit meerdere componenten. Dit betreft voornamelijk de doorwerking van de kasschuiven zoals gemeld in de Najaarsnota 2011 waarbij sprake was van een versnelling van de uitgaven. Het betreft onder meer een kasschuif om de arbeidsvoorwaarden in de sector Voortgezet Onderwijs mogelijk te maken en het herfaseren van middelen bij defensie om pensioenen uit te betalen. Verder worden verschillende intertemporele compensaties geacommodeerd binnen onder andere de begrotingen van BZK, OCW en het Gemeentefonds. Het totaal aan mutaties leidt tot een kaderonderschrijding van 0,1 miljard euro in 2012.

De eindejaarsmarge wordt uitgekeerd aan de departementale begrotingen. Als tegenhanger hiervan wordt de ramingstechnische veronderstelling in=uit op de aanvullende post verwerkt. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de onderuitputting die zich in 2011 heeft voorgedaan ook in 2012 zal optreden. De eindejaarsmarge voor de

HGIS-middelen en de daarmee corresponderende in=uit wordt over drie jaren verspreid. Voorts wordt de in=uit bij Voorjaarsnota reeds voor 240 miljoen ingevuld.¹

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Kadercorrecties

De eerste correctie betreft de lagere rentelasten- conform begrotingsregel 22. Ondanks de toename van het tekort komen de rente-uitgaven voor de staatsschuld in 2012 naar verwachting circa 0,9 miljard euro lager uit dan bij Miljoenennota geraamd. Dit wordt veroorzaakt door de lagere rentetarieven waartegen de Staat naar verwachting kan lenen dit jaar.

De tweede correctie betreft de winstafdracht van DNB. Deze correctie hangt samen met de kadercorrectie in 2011 zoals toegelicht in het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2011.

Kader sociale zekerheid en arbeidsmarkt

In het kader SZA hebben zich ten opzichte van de Miljoenennota 2012 diverse mutaties voorgedaan, hetgeen resulteert in onderstaande kadertoetsing.

Tabel 4: Uitvoeringsbeeld kader sociale zekerheid en arbeidsmarkt

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2012
Kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt Miljoenennota 2012	0,0
<i>Macromutaties</i>	
Ruilvoet	-0,2
Werkloosheidsuitgaven	1,5
<i>Uitvoeringsmutaties</i>	
Kinderopvangtoeslag	-0,1
Besparingsverliezen	0,1
<i>Beleidsmatige mutaties</i>	
Verlenging nullijn	-0,1
Kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt Voorjaarsnota 2012	1,3

*Wegens afronding wijkt de som der delen af van het totaal.

Binnen het kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt doet zich door een opwaartse bijstelling van de werkloosheidsraming een macrotegenvaller voor. Deze wordt voor een klein deel gecompenseerd door een meevallende ruilvoet.

De uitvoeringsmutaties laten in 2012 per saldo een budgettair neutraal beeld zien. Er doet zich een meevaller van 55 miljoen euro voor bij de kinderopvangtoeslag. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere terugontvangsten door verbeterde controles en snellere inning.

Hiertegenover staat een tegenvaller als gevolg van enkele besparingsverliezen bij regeerakkoordmaatregelen. Er doet zich een besparingsverlies voor bij de aanpak van fraude als gevolg van het uitstellen van de invoering van de wet aanpak fraude (35

¹ De achtergrond van deze taakstelling is dat departementen via hun eindejaarsmarge maximaal 1 procent van hun gecorrigeerde begrotingstotaal mogen meenemen naar volgend jaar. De eindejaarsmarge over jaar t wordt bij Voorjaarsnota jaar t+1 toegevoegd aan de begrotingen. Toevoegen van deze middelen betekent een belasting van het uitgavenkader en het EMU-saldo. De ervaring leert dat ieder jaar onderuitputting optreedt, dus kan in het uitgavenkader een even grote taakstelling geboekt worden op de aanvullende post. Deze zogenoemde in=uitaakstelling wordt bij Najaarsnota (deels) ingevuld met de reeds zichtbare onderuitputting op de diverse begrotingen.

miljoen euro). Daarnaast zijn er besparingsverliezen als gevolg van de overgangsregeling Wet Werk en Inkomen Kunstenaars (WWIK; 10 miljoen euro) en het uitstel van de invoering van de maatregel 'AOW vanaf pensioneringsdatum' (16 miljoen euro).

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Ten aanzien van de lonen in de collectieve sector (exclusief de zorgsector) wordt voor 2012 een nullijn gehandhaafd. De tranches voor de loonbijstelling 2012 worden ingehouden voor de contractloonstijging wat een besparing van 0,1 miljard euro oplevert binnen het kader SZA.

Budgettair Kader Zorg

In het BKZ hebben zich ten opzichte van Miljoenennota 2012 diverse mutaties voorgedaan, hetgeen resulteert in onderstaande kadertoetsing.

Tabel 5: Uitvoeringsbeeld kader zorg

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2012
Budgettair Kader Zorg Miljoenennota 2012	0,5
Macromutaties	0,1
Saldo mee- en tegenvallers	0,6
Budgettair Kader Zorg Voorjaarsnota 2012	1,2

De overschrijding van het BKZ is met 0,7 miljard euro toegenomen ten opzichte van Miljoenennota. Deze toename wordt veroorzaakt door een ruilvoettegenvaller en mee- en tegenvallers. Bij de AWBZ is sprake van een tegenvaller van 0,3 miljard euro die volgt uit nieuwe informatie over de zorguitgaven van de Nederlandse Zorg Autoriteit (NZa) en het College voor Zorgverzekeringen (CVZ) over 2011. De tegenvaller bij de Zorgverzekeringswet (Zvw) bedraagt 0,2 miljard euro en volgt deels uit nieuwe informatie van NZa en CVZ over 2011 en deels uit enkele besparingsverliezen.

4. Inkomsten

De totale ontvangsten

In 2012 komen de belasting- en premieontvangsten op EMU-basis volgens de huidige inzichten per saldo 7,6 miljard euro lager uit dan verwacht bij Miljoenennota 2012, zoals blijkt uit tabel 6.

Tabel 6: Belasting- en premieontvangsten 2012 op EMU-basis

	Stand MN 2012	Stand VJN 2012	Mutatie
Belastingen en premies volksverzekeringen	179,6	172,4	-7,2
wv. belastingen	140,2	134,6	-5,7
wv. premies volksverzekeringen	39,4	37,8	-1,6
Premies werknemersverzekeringen	52,3	51,9	-0,4
Totaal	231,9	224,3	-7,6

Tabel 7 geeft een uitsplitsing van de mutatie in de raming van de ontvangsten voor 2012 ten opzichte van de stand bij Miljoenennota 2012. Allereerst zijn de ontvangsten over 2011 2,6 miljard euro lager uitgekomen dan verwacht bij Miljoenennota 2012. Deze tegenvaller werkt in zijn geheel door naar 2012. Daarbovenop zorgt een fors

lagere economische groei op basis van het CEP 2012 voor 6,1 miljard euro lagere ontvangsten in 2012 dan eerder verwacht. De tegenvallende inkomsten betreffen vrijwel alle belasting- en premiesoorten, waarvan de belangrijkste bijstellingen hierna worden toegelicht. Ten slotte is naast tegenvallers sprake van hogere ontvangsten als gevolg van beleidsmaatregelen uit het Begrotingsakkoord 2013.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Tabel 7: Overzicht mutaties van de inkomsten sinds Miljoenennota 2012

(- = tegenvaller in miljarden euro)	2012
Stand Miljoenennota 2012	231,9
Doorwerking realisatie 2011	-2,6
Economisch beeld	-6,1
Beleid	1,0
Stand Voorjaarsnota 2012	224,3

De belangrijkste tegenvallers betreffen de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting (vpb; -2,3 miljard euro) en de loon- en inkomensheffing (-3,0 miljard euro). Deze tegenvallers volgen allereerst uit een fors lagere winstontwikkeling dan eerder verwacht wat zowel gevolgen heeft voor de vpb-ontvangsten als –vanwege IB-ondernemers – de ontvangsten uit de loon- en inkomensheffing. Daarnaast zorgen een negatievere ontwikkeling (-0,6 procent) van de werkgelegenheid dan bij Miljoenennota 2012 werd verwacht (-0,1 procent) en een lagere loonontwikkeling voor lagere ontvangsten uit de loon- en inkomensheffing. Verder zijn er tegenvallende ontvangsten bij de btw als gevolg van een tegenvallende consumptie en investeringen in woningen. Ten slotte is sprake van een relatief grote tegenvaller bij de ontvangsten uit de overdrachtsbelasting (-0,6 miljard euro) als gevolg van een aanhoudende malaise op de woningmarkt in 2012.

Beleidsmaatregelen zorgen zoals gezegd voor 1,0 miljard euro hogere ontvangsten dan bij Miljoenennota verwacht. Dit betreft vooral (0,7 miljard euro) de maatregelen uit het Begrotingsakkoord die in 2012 ingaan: de verhoging van het algemene btw-tarief per 1 oktober 2012 (-1,0 miljard euro) naar 21 procent, de verlaging van de btw op podiumkunsten naar 6 procent per 1 juli 2012, het verdubbelen van de bankbelasting van 300 miljoen naar 600 miljoen euro en het structureel maken van de overdrachtsbelasting voor woningen op 2 procent (-0,6 miljard euro). Bij Miljoenennota 2012 was nog sprake van een tijdelijke verlaging van dit tarief en dat deze per 1 juli 2012 weer zou worden verhoogd naar 6 procent. De lagere ontvangsten (-0,6 miljard euro) van de overdrachtsbelasting die uit deze beleidsmaatregel volgen komen bovenop op de bovengenoemde tegenvallende ontvangsten in 2012. Ten slotte zorgen hogere zorgpremies in 2012 dan verondersteld bij Miljoenennota 2012 nog voor 0,3 miljard euro hogere ontvangsten. De hoogte van de zorgpremies voor 2012 betreft op het moment van de Miljoenennota 2012 nog een raming omdat de hoogte van de zorgpremies in 2012 pas begin 2012 bekend is.

5. EMU-saldo en EMU-schuld

Tabel 8 geeft de ontwikkeling van het EMU-saldo weer ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2012.

Tabel 8: Verticale toelichting EMU-saldo

(in percentage bbp)	2012
EMU-saldo Miljoenennota 2012	-2,9
Inkomsten	-1,3
Sociale zekerheid (met name werkloosheidsuitgaven)	-0,2
Zorguitgaven (inclusief zorgtoeslag)	-0,2
Nullijn	0,2
Rente-uitgaven	0,1
Winstafdracht DNB	0,1
Overige uitgaven	-0,1
EMU-saldo lokale overheden	0,1
Noemereffect	-0,1
EMU-saldo Voorjaarsnota 2012	-4,2

*Wegens afronding wijkt de som der delen af van het totaal.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Het EMU-saldo laat een verslechtering zien van 1,3 procent bbp ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2012. Deze verslechtering is gelijk aan de afname van de belasting- en premie-inkomsten. De uitgavenbijstellingen zijn met elkaar in evenwicht.

Zo is sprake van hogere uitgaven binnen de sociale zekerheid, met name vanwege hogere werkloosheidsuitgaven, en de zorg vanwege uitvoeringsproblematiek. De in het begrotingsakkoord afgesproken nullijn zorgt daarentegen voor een saldoverbetering.

Ondanks het toegenomen EMU-tekort laten de rente-uitgaven per saldo een meevaller zien, als gevolg van een lagere rentevoet ten opzichte van Miljoenennota 2012.

Bij de winstafdracht DNB is voorts sprake van een saldomeevaller van 0,1 procent bbp ten opzichte van de verwachting bij Miljoenennota 2012 als gevolg van het alsnog uitkeren van een slotdividend over 2011.

De bijstelling in het EMU-saldo lokale overheden vloeit voort uit de beter dan verwachte realisatie van het EMU-saldo van de lokale overheden over 2011. De verwachting is dat de verbetering van het EMU-saldo zich voortzet in 2012.

Tenslotte is sprake van een negatief noemereffect, omdat de raming van het bbp neerwaarts is aangepast sinds Miljoenennota.

De EMU-schuld komt dit jaar naar verwachting uit op 69,7 procent bbp. Dit is ruim 4 procent bbp hoger dan de raming bij Miljoenennota 2012. Ten eerste is de schuld in 2011 hoger uitgekomen dan waar in Miljoenennota 2012 rekening mee werd gehouden, waardoor de startpositie in 2012 is verslechterd.

Verder heeft de verslechtering van het EMU-saldo een verhogend effect op de schuld. Daarnaast leiden de wijzigingen binnen het EFSF als gevolg van het tweede Griekse steunprogramma tot een hogere schuld van per saldo 6 miljard euro.

Ook is sprake van een negatief noemereffect als gevolg van een lager bbp ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2012. Tabel 9 geeft de ontwikkeling van de EMU-schuld weer ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2012.

Tabel 9: Verticale toelichting EMU-schuld

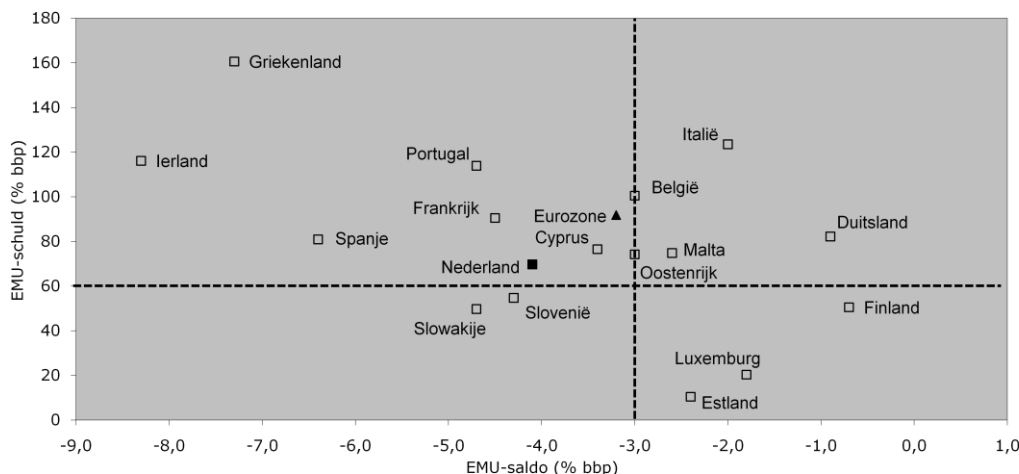
(in percentage bbp)	2012
EMU-schuld Miljoenennota 2012	65,3%
Doorwerking realisatie 2011	0,5%
Mutatie EMU-saldo	1,2%
Tweede Griekse steunprogramma EFSF / omzetting bilaterale lening Griekenland	1,0%
Europees Stabilisatie Mechanisme (ESM)	0,3%
Noemereffect	1,5%
Overig	-0,1%
EMU-schuld Voorjaarsnota 2012	69,7%

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Figuur 1 plaatst het Nederlandse EMU-saldo en de EMU-schuld in Europees perspectief.

Figuur 1: EMU-saldo en EMU-schuld 2012 (eurozone, in procenten bbp)

Bron: European Economic Forecast – spring 2012 (Europese Commissie), met uitzondering van Nederland, waarvoor de ramingen uit de Voorjaarsnota zijn gebruikt.

Het Nederlandse EMU-tekort is groter dan het gemiddelde van de eurozone; de schuldpositie van Nederland is beter dan het gemiddelde van de eurozone.

6. Budgettaire ontwikkelingen in het kader van de economische en financiële crisis

Om tegenwicht te bieden aan de gevolgen van de crisis voor het economische en financiële klimaat, heeft het kabinet een aantal maatregelen genomen om het financiële stelsel gezond te houden, de rust te helpen herstellen en om de economie te ondersteunen. Deze ingrepen en hun budgettaire effect worden besproken in deze paragraaf.

Financiële interventies

Bijlage 2 geeft een overzicht van de budgettaire gevolgen van de financiële interventies en geeft een toelichting op de mutaties die sinds Miljoenennota 2012 hebben plaatsgevonden op deze interventies. Met dit budgettair overzicht wordt de structurele informatievoorziening omtrent de budgettaire gevolgen van de crisismaatregelen verbeterd.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

ING

Gezien de marktomstandigheden is het onzeker of ING in 2012 de begrote bedragen zal kunnen betalen. Op dit moment is de Staat met ING en de Europese Commissie in overleg over een aflossingsschema. Hierbij blijft gelden dat DNB te allen tijde toestemming dient te verlenen aan de terugbetaling.

Lening Griekenland

Het akkoord over het tweede leningenprogramma voor Griekenland leidt tot een schuldtoename van 7 miljard euro voor Nederland. Dit betreft het Nederlandse aandeel in het EFSF, dat conform de Eurostatregels aan de Nederlandse schuld wordt toegerekend. Eveneens is bij de Eurogroep van 20 februari jongstleden besloten dat het resterende deel van het bilaterale leningprogramma dat in 2010 aan Griekenland is toegezegd door het EFSF zal worden uitgekeerd. De bilaterale leningen die in 2012 en 2013 verstrekt zouden worden door Nederland komen hiermee te vervallen. In totaal gaat het om een bedrag van circa 1 miljard euro aan bilaterale leningen die Nederland minder verstrekt. Tevens is de looptijd van de uitgekeerde bilaterale leningen aan Griekenland verlengd. Hierdoor vinden de aflossingen op een later moment plaats (zie ondermeer Kamerstukken II, 2011-2012, 21501-07 nr. 885).

De renteontvangsten op de leningen aan Griekenland zijn naar beneden bijgesteld in deze Voorjaarsnota. Deze bijstelling heeft verschillende oorzaken. (i) De renteopslag is verlaagd naar 150 basispunten zoals overeengekomen door de Eurogroep van 20 februari jongstleden, (ii) er zullen minder leningen bilateraal worden uitgekeerd waardoor er ook over een lager bedrag rente wordt ontvangen, (iii) de renteraming voor de korte rente is aangepast voor de laatste CEP-cijfers die lager zijn dan in een eerdere raming en in 2012 wordt met terugwerkende kracht een renteverlaging geëffectueerd voor de periode waarin de nationale procedures over de verlaging van de opslag nog liepen en Griekenland nog de oorspronkelijke hogere opslag betaalde (zie ook Kamerstukken II, 2011-2012, 21501-07 nr. 885 en nr. 893 en mijn brief met kenmerk BZ / 2012 /223M d.d. 10 april jongstleden). Daarnaast zorgt onder andere een verlenging van de looptijd van de bestaande leningen ervoor dat meer rente ontvangen wordt. Per saldo zorgen de bovengenoemde effecten voor een lagere renteontvangst.

ESM

Tijdens de Europese Raad van 8 en 9 december 2011 werd besloten om het ESM vervroegd in werking te laten treden in juli 2012. Bij de Eurogroep van 30 maart jongstleden werd een akkoord bereikt dat het ESM sneller zal worden opgebouwd. In eerste instantie zou het gestorte kapitaal in vijf gelijke delen worden gestort over de jaren 2012-2016. Op 2 maart jongstleden is afgesproken om in 2012 2/5 van het gestort kapitaal vol te storten, in plaats van 1/5. Tijdens de Eurogroep van 30 maart jongstleden is afgesproken om ook in 2013 twee tranches te storten, in plaats van één. Dit betekent dat in 2014 nog slechts één tranche dient te worden gestort. Op basis van het besluit van de Eurogroep zal Nederland net als in 2012 in 2013 wederom twee tranches storten, wat neerkomt op circa 1,8 miljard euro. In 2014 wordt de laatste tranche gestort van voor Nederland circa 915 miljoen euro.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2012/283M

Hoogachtend,

De minister van Financiën

mr. drs. J. C. de Jager